

Miesięcznik

Ubezpieczeniowy

ISSN 1732-2413 • WSZYSTKO, CO TRZEBA WIEDZIEĆ O RYNKU UBEZPIECZEŃ • TOM 18 I NUMER 4 I KWIECIEŃ 2021 • 6 KWIECZNIA 2021

© phaisarnwong2517/stock.adobe.com

W N U M E R Z E :

Transport-spedycja-logistyka

odpowiedzialność, przedawnienie, cyber, terroryzm

Radosław Kamiński o wyzwaniach regulacyjnych/Strategia podatkowa/Geospacial

Gwarancje ubezpieczeniowe

Otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego albo ogłoszenie upadłości beneficjenta gwarancji, jej zleceniodawcy czy też samego gwaranta nie ma co do zasady wpływu na ważność i skuteczność wystawionej gwarancji ubezpieczeniowej, ale może istotnie wpływać zarówno na stosunki łączące strony umowy gwarancji, jak i strony umowy zlecenia udzielenia gwarancji. – ANNA UCIŃSKA, PRZEMYSŁAW WIERZBICKI

Anna Ucińska,
aplikant adwokacki,
Kancelaria KKLW Legal
Kurzyński Wierzbicki,
praktyka zajmująca
się gwarancjami

bankowymi i ubezpieczeniowymi. Współautorka książki „Gwarancje bankowe i ubezpieczeniowe w praktyce i orzecznictwie”.

Przemysław Wierzbicki,
wspólnik, adwokat,
Kancelaria KKLW Legal
Kurzyński Wierzbicki,
praktyka zajmująca się

gwarancjami bankowymi i ubezpieczeniowymi. Współautor książki „Gwarancje bankowe i ubezpieczeniowe w praktyce i orzecznictwie”.

Pokłosiem restrukturyzacji beneficjenta gwarancji może być przede wszystkim rozszerzenie obowiązków ciężących na beneficjencie w związku ze zgłoszeniem żądania zapłaty z gwarancji, które powinno uwzględniać zasady zarządu masą układową lub sanacyjną, w szczególności co do wymogu uzyskania zgody nadzorca sądowego na czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu (czyli np. na zgłoszenie żądania zapłaty z gwarancji).

Z kolei w przypadku ogłoszenia upadłości beneficjenta, prawo do zgłoszenia żądania zapłaty z gwarancji – jako prawo majątkowe – wejdzie do masy upadłości, a zatem podmiotem uprawnionym do jego wykonania będzie syndyk.

RESTRUKTURYZACJA ZLECENIODAWCY GWARANCJI UBEZPIECZENIOWEJ

Z punktu widzenia gwaranta, znacznie bardziej doniosłą praktycznie sytuacją od upadłości lub restrukturyzacji beneficjenta jest restrukturyzacja sądowa zleceniodawcy gwarancji, która co prawda

nie wpływa na prawa i obowiązki z gwarancji, ale w istotny sposób oddziałuje na roszczenia regresowe wystawcy gwarancji względem zleceniodawcy.

Otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego wobec zleceniodawcy może wiązać się z kilkoma następstwami dla stosunku łączącego gwaranta ze zleceniodawcą.

Nieważność niektórych klauzul umownych

Przed wszystkim niektóre klauzule zawarte w umowie zlecenia udzielenia gwarancji mogą być obarczone nieważnością. Zgodnie bowiem z treścią art. 247 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2015 r. poz. 978 ze zm. – „Pr. rest.”), postanowienia umowy zastrzegające na wypadek złożenia wniosku o otwarcie przyspieszonego postępowania układowego lub jego otwarcia zmianę lub rozwiązanie stosunku prawnego, którego stroną jest dłużnik, są nieważne (przepis ten będzie miał odpowiednie zastosowanie zarówno do postępowania układowego, jak i sanacyjnego). Zapisy umów zlecenia

wystawienia gwarancji przewidujące, na przykład, automatyczne rozwiązanie umowy zlecenia w przypadku otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego będą więc nieważne (co oczywiście nie implikuje nieważności całej umowy zlecenia, w której zastosowano nieważną klauzulę).

Wpływ otwarcia restrukturyzacji na obowiązek wystawiania dalszych gwarancji

Ponadto, zdaniem niektórych przedstawicieli doktryny prawniczej, jeżeli w umowie zlecenia udzielania gwarancji ustalono umowny limit gwarancji (tzn. w treści umowy zlecenia wprowadzono klauzulę przewidującą, że gwarancje mogą być udzielane do wyczerpania określonej kwoty limitu), to zleceniodawca w restrukturyzacji ma prawo domagać się wystawienia dokumentów gwarancyjnych również po otwarciu postępowania, oczywiście w zakresie limitu. Taki obowiązek wywodzony jest z treści przepisu art. 256 ust. 2 w zw. z ust. 1 Pr. rest., zgodnie z którym umowy gwarancji lub akredytywy wystawione przed dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego (czy też sanacyjnego – art. 297 Pr. rest. lub układowego – art. 273 Pr. rest.) wiążą strony, a ich wypowiedzenie nie jest możliwe bez zgody rady wierzycieli.

Powyższe ujęcie nie jest jednak trafne. Analiza przepisów Prawa restrukturyzacyjnego prowadzi bowiem do wniosku, iż **wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego wobec zleceniodawcy nie nakłada na gwaranta dodatkowych obowiązków w zakresie wystawiania gwarancji – poza obowiązkami wynikającymi z umowy zlecenia.**

Po pierwsze, należy zauważyć, iż przepis art. 256 ust. 2 Pr. rest. odnosi się wyłącznie do umów gwarancji wystawionych przed dniem otwarcia postępowania, a nie do umowy zlecenia wystawiania gwarancji, która stanowi odrębny i niezależny od gwarancji stosunek prawny. W konsekwencji umowa zlecenia udzielenia gwarancji może zostać wypowiedziana po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego również bez akceptacji rady wierzycieli, a wystawca gwarancji nie jest zobowiązany do udzielania dalszych gwarancji.

Po drugie, wymaga podkreślenia, iż w art. 256 ust. 2 Pr. rest. ustanowiony został jedynie zakaz wypowiedziania umów gwarancji, a nie dokonywania zmian w ramach umowy zlecenia wysta-

wienia gwarancji czy samej umowy gwarancji. Teoretycznie możliwe byłoby zatem wprowadzenie do umowy gwarancji klauzuli przewidującej, iż otwarcie restrukturyzacji zleceniodawcy będzie wiązało się z automatycznym obniżeniem kwoty gwarancyjnej (do umowy gwarancji nie znajdzie bowiem zastosowania art. 247 Pr. rest., gdyż zleceniodawca nie jest stroną stosunku gwarancji).

Wbrew pozorom przepis art. 256 ust. 2 Pr. rest. ma więc marginalne znaczenie dla samych umów gwarancji – mógłby on bowiem znaleźć zastosowanie jedynie w sytuacji, gdy beneficjent gwarancji wyraziłby zgodę na możliwość jej wypowiedzenia, co w praktyce raczej trudno sobie wyobrazić. Jednym z nielicznych przypadków, w których art. 256 ust. 2 Pr. rest. mógłby mieć (w teorii) zastosowanie, jest gwarancja zapłaty długu celnego.

Wierzytelności warunkowe gwaranta do zleceniodawcy w restrukturyzacji

Wierzytelności gwaranta (z gwarancji wystawionej przed otwarciem restrukturyzacji), który nie zaspokoił jeszcze beneficjenta gwarancji, jest traktowana w Prawie restrukturyzacyjnym jako wierzytelność warunkowa – jej powstanie jest uzależnione od złożenia żądania zapłaty przez beneficjenta oraz dokonania wypłaty z gwarancji przez wystawcę. Wierzytelność taka umieszczana jest przez nadzorcę sądowego lub zarządcę w spisie wierzytelności wraz z informacją o jej warunkowym charakterze i nie uprawnia ona wierzyciela do głosowania na zgromadzeniu wierzycieli, w tym w sprawie przyjęcia układu (art. 80 ust. 3 w zw. z art. 86 ust. 2 pkt 7 Pr. rest.), ani też wykonywania innych uprawnień wierzycieli zależnych od posiadania prawa głosu.

Gwarant, którego wierzytelność warunkowa została ujęta w spisie wierzytelności jako wierzytelność warunkowa, będzie miał zatem formalnie status strony postępowania restrukturyzacyjnego (wierzyciela), ale bez prawa udziału (głosu) na zgromadzeniu wierzycieli. Na przykład, będzie mógł przeglądać akta sprawy. Zgodnie jednak z treścią art. 107 ust. 3 Pr. rest. sędzia-komisarz może, na wniosek wierzyciela i po wysłuchaniu dłużnika, dopuścić do udziału w zgromadzeniu wierzycieli wierzyciela, którego wierzytelność jest uzależniona od

warunku zawieszającego lub jest sporna i została uprawdopodobniona.

Wydaje się zatem, iż brak jest przeszkód, by gwarant, którego wierzytelność warunkowa została ujęta w spisie wierzytelności, mógł zostać dopuszczony do udziału w zgromadzeniu wierzycieli i do głosowania – trzeba mieć jednak na uwadze, iż uwzględnienie wniosku gwaranta zostało pozostawione uznaniu sędziego-komisarza, a jego postanowienie w tym przedmiocie nie jest uzasadniane i nie przysługujące na nie zażalenie.

Skutkiem ujęcia wierzytelności gwaranta w spisie wierzytelności jest możliwość objęcia jej układem, jeżeli ziszczenie się warunku (wypłata z gwarancji) nastąpi w czasie wykonywania układu (art. 150 ust. 1 pkt 3 Pr. rest.). Wypłata z gwarancji dokonana po upływie okresu wykonywania układu nie będzie już zatem miała znaczenia dla objęcia danej wierzytelności regresowej do zleceniodawcy skutkami układu. Z kolei dokonanie wypłaty z gwarancji w okresie pomiędzy otwarciem restrukturyzacji a prawomocnym zatwierdzeniem układu powinno skutkować jedynie koniecznością uaktualnienia treści spisu wierzytelności (kwestia ta nie była jednak dotychczas przedmiotem analizy doktryny i orzecznictwa, istnieje więc ryzyko dokonania odmiennej interpretacji tego zagadnienia przez sądy w przyszłości).

Wierzytelności gwaranta związane z wypłatami z gwarancji a restrukturyzacja zleceniodawcy

Wierzytelności gwaranta do zleceniodawcy gwarancji, wynikające z wypłat z gwarancji (dokonanych przed otwarciem postępowania restrukturyzacyjnego), umieszcza się w spisie wierzytelności w wysokości, w jakiej zaspokoił on beneficjenta, chyba że co innego wynika z treści umowy zlecenia udzielenia gwarancji (art. 80 ust. 2 Pr. rest.).

Układem będzie jednak objęta tylko wierzytelność wynikająca z wypłat dokonanych przed otwarciem postępowania restrukturyzacyjnego, jeżeli nie została ona zabezpieczona rzeczowo w zakresie znajdującym pokrycie w wartości przedmiotu zabezpieczenia.

Zgodnie bowiem z przepisem art. 151 ust. 2–3 Pr. rest., układ nie obejmuje wierzytelności zabezpieczonej:

a) na mieniu dłużnika hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zasta-

- wem skarbowym lub hipoteką morską, w części znajdującej pokrycie w wartości przedmiotu zabezpieczenia, chyba że wierzyciel wyraził zgodę na objęcie jej układem,
- b) przeniesieniem na wierzyciela własności rzeczy, wierzycielności lub innego prawa (przy odpowiednim zastosowaniu reguł dotyczących wierzycielności z pkt a powyżej).

Skutkami układu, oprócz kwoty wynikającej z wypłaty z gwarancji, mogą zostać objęte również odsetki za okres od dnia otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego (art. 150 ust. 1 pkt 2 Pr. rest.).

GWARANCJA UBEZPIECZENIOWA A UPADŁOŚĆ ZLECENIODAWCY

Tak jak w przypadku otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, również w razie ogłoszenia upadłości zleceniodawcy wszystkie wystawione gwarancje pozostaną ważne i skuteczne, a największy wpływ ogłoszenie upadłości wywrze na roszczenie regresowe wystawcy gwarancji.

Nieważność niektórych klauzul zawartych w umowie zlecenia

Podobnie jak w Prawie restrukturyzacyjnym, również w Prawie upadłościowym wprowadzono sankcję nieważności dla postanowień umowy zastrzegających na wypadek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości lub ogłoszenia upadłości zmianę lub rozwiązanie stosunku prawnego, którego stroną jest upadły (art. 83 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.; „Pr. up.”). Będzie to dotyczyć, na przykład, zapisów przewidujących automatyczne wygaśnięcie umowy zlecenia w przypadku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości przez zleceniodawcę gwarancji.

Ponadto zgodnie z treścią przepisu art. 84. Pr. up., postanowienia umowy, której stroną jest upadły, uniemożliwiające albo utrudniające osiągnięcie celu postępowania upadłościowego są bezskuteczne w stosunku do masy upadłości (mogłoby to dotyczyć, na przykład, wprowadzenia w umowie zlecenia zakazu zbywania składników mienia upadłego).

Wpływ ogłoszenia upadłości na obowiązek wystawiania dalszych gwarancji

Zgodnie z art. 102 ust. 1 Pr. up., zawarte przez upadłego umowy zlecenia, w których upadły był dającym zlecenie, wyga-

sają z dniem ogłoszenia upadłości, a wierzycielność z tytułu poniesionej wskutek tego straty może być dochodzona w postępowaniu upadłościowym.

Na tle wspomnianego przepisu można wyodrębnić dwa odmienne stanowiska co do jego znaczenia dla umowy zlecenia udzielenia gwarancji:

➔ zgodnie z pierwszym stanowiskiem umowa zlecenia wystawienia gwarancji jest inną umową niż umowa zlecenia uregulowana w Kodeksie cywilnym, innymi słowy jest umową niezwaną i nie podlega dyspozycji art. 102 ust. 1 Pr. up.;

➔ zwolennicy drugiego poglądu wskazują, że zlecenia wystawienia gwarancji podlega co prawda dyspozycji art. 102 ust. 1 Pr. up. (jako specyficznie uregulowany podtyp umowy zlecenia uregulowanej w Kodeksie cywilnym), jednak skutek działania art. 102 ust. 1 pr. up. ma charakter *ex nunc* – tzn. po ogłoszeniu upadłości wygasa jedynie zobowiązanie do wystawiania kolejnych gwarancji na podstawie zawartej już umowy zlecenia, natomiast prawa i obowiązki wynikające z wystawionych przed ogłoszeniem upadłości zleceniodawcy gwarancji pozostają bez zmian. Stanowisko to motywowane jest w szczególności ochroną masy upadłości i uniemożliwieniem powstawania dalszych długów masy upadłości z zawartych przed ogłoszeniem upadłości umów zlecenia.

Co prawda kwestia ta nie została dotychczas rozstrzygnięta w orzecznictwie, jednak **bardziej zasadne, również w kontekście celów postępowania upadłościowego, wydaje się przyjęcie drugiego stanowiska, w ramach którego wystawca gwarancji, z chwilą ogłoszenia upadłości zleceniodawcy, przestawałby mieć obowiązek wystawiania dalszych gwarancji, ale jego prawa związane z gwarancjami wystawionymi przed ogłoszeniem upadłości byłyby chronione przez nadal obowiązujące zapisy umowy zlecenia.**

Wierzycielności warunkowe gwaranta do zleceniodawcy w upadłości

Zgodnie z art. 248 ust. 2 Pr. up. gwarant może dokonać zgłoszenia wierzycielności przed zaspokojeniem wierzyciela, a jego wierzycielność jest umieszczana na liście jako wierzycielność warunkowa, która nie uprawnia do głosowania na

zgromadzeniu wierzycieli. Gwarant ma zatem w takim przypadku wszystkie prawa wierzyciela (jako formalnej strony postępowania) oprócz prawa do udziału w zgromadzeniu wierzycieli oraz prawa do głosu na takim zgromadzeniu. Sędzia-komisarz może jednak, na wniosek wierzyciela i po wysłuchaniu upadłego, dopuścić do udziału w zgromadzeniu wierzyciela, którego wierzycielność uzależniona jest od warunku zawieszającego. Tak jak w przypadku postępowania restrukturyzacyjnego, postanowienie sędziego-komisarza w przedmiocie dopuszczenia wierzyciela do udziału w zgromadzeniu wierzycieli nie jest uzasadnione i nie przysługuje na nie zażalenie.

Wierzycielności gwaranta związane z wypłatami z gwarancji a upadłość zleceniodawcy

Wierzycielności gwaranta z tytułu roszczeń regresowych do zleceniodawcy powstałe na skutek wypłat dokonanych z gwarancji, po ich zgłoszeniu przez wierzyciela syndykowi, są umieszczane na liście wierzycielności, a następnie obejmowane ogólnym planem podziału funduszy masy upadłości w ramach kategorii drugiej (art. 342 Pr. up.). Jeżeli wierzycielności gwaranta zostały zabezpieczone hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską – są one uwzględniane z urzędu i podlegają zaspokojeniu z sumy uzyskanej z likwidacji obciążonego przedmiotu, pomniejszonej o koszty związane z jego sprzedażą oraz inne koszty postępowania upadłościowego w wysokości nieprzekraczającej 10% sumy uzyskanej ze sprzedaży przedmiotu, nie więcej jednak niż o taką część kosztów postępowania upadłościowego, która wynika ze stosunku wartości obciążonego przedmiotu do wartości całej masy upadłości (art. 345 ust. 1 Pr. up.).

Prawdopodobieństwo zaspokojenia wierzycielności w ramach ogólnego planu podziału funduszy masy upadłości jest znacznie niższe niż w przypadku odrębnego planu podziału, dlatego przed wystawieniem gwarancji gwarant powinien wnikliwie zbadać sytuację finansową zleceniodawców gwarancji, a także ustanowić odpowiednie do dokonanej oceny ryzyka zabezpieczenia roszczeń regresowych, które pozwolą na zaspokojenie roszczeń zwrotnych także w przypadku ogłoszenia upadłości zleceniodawcy. □